

Ребуха Л. З.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет*

Савіцька В. В.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет*

ЖИТТЄСТІЙКЕ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО СПРИЙНЯТТЯ ТА ОЦІНКИ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Зміна ставлення до кризової ситуації, її переоцінка у студентів відбувається за допомогою трансформування змістової події, що включає внутрішньо-індивідуальну роботу суб'єкта, аналіз проблеми й відбувається у тісному взаємозв'язку з ціннісно-сміисловою сферою особистості. Сміслова саморегуляція завжди опирається на актуальні для студента життєві цінності (матеріальне благополуччя, духовне задоволення подіями, що відбуваються в житті, значимість сфери освіти, сімейної сфери та ін.) та включає оцінку ситуації в контексті життєвих цінностей, її осмислення з надситуативної позиції, позитивну переоцінку та зниження емоційного напруження особи у процесі ставлення до самої події [1, 96].

Дуже важливо для педагога навчитися знижувати у студентів емоційну гостроту події, так як для кризових ситуацій, викликаних об'єктивними причинами, типовими є тривалі переживання тривоги, страху, занепокоєння, почуття провини [2, 27–29]. Для фрустраційних ситуацій характерні депресія, пригніченість, відчуття самотності, агресивні емоції, які мають тривалий характер.

У своїй професійній діяльності педагог-освітянин повинен враховувати основні способи поведінки студентів у кризових ситуаціях. Для такої поведінки характерними є:

- активні дії щодо зміни ситуації та себе, що проявляються внаслідок підвищеної активності, почуття провини, усвідомлення важливості ситуації;
- ухилення від вирішення проблеми, що дає депресивні емоції, апатію і прагнення студента розслабитися, зняти напругу, відволіктися, зайнятися справою;
- пошук допомоги та підтримки, що полягає у зверненні за допомогою до близьких або знайомих людей при тривалому перебігу ситуації у супроводі відчуття самотності, тривоги, занепокоєння.

Тому ставлення студентів до події буде успішним та життєстійким, якщо вони будуть мати змогу осмислити кризову ситуацію з надситуативної позиції. Для цього студентів потрібно навчити використовувати особистісно такі способи саморегуляції в кризових ситуаціях: змінити вид діяльності, зайнятися улюбленою справою, практикувати процеси відволікання та переключення уваги на нейтральний об'єкт. Під час переживання така поведінка допомагає кожному побачити недоступні сприйняттю особливості кризової ситуації.

Життєстійке ставлення студентів до сприйняття та оцінки кризових ситуацій дозволяє здійснити її позитивну переоцінку, отримувати урок, життєвий досвід з будь-якої, навіть негативної події [3, 75–77]. Позитивна переоцінка відбувається у стані мобілізації сил, що поєднується з плануванням вирішення проблеми, пошуком інформаційної, дієвої та емоційної підтримки, переконаністю у необхідності особистісного залучення до проблеми для її ефективного вирішення.

Зазначене ставлення студента до кризової ситуації сприяє зниженню емоційної гостроти події та сприйняттю її як менш значущої за рахунок розвитку впевненості в собі, позитивного ставлення до життя, усвідомлення власної сили впливати на результат подій, гнучкості поведінки та творчого підходу до вирішення життєвої кризи.

До індивідуальних умов, що сприймають життєстійкому ставленню студента до кризової ситуації нами віднесено самоприйняття, проникливість, здатність до пізнавальної мотивації, мисленнєва гнучкість, високий рівень розвитку регулятивних здібностей, соціальна зрілість, впевненість у собі, контактність, спрямованість на справу, схильність до співпраці та відповідальність [4; 5].

Отже, ставлення студентів до сприйняття та оцінки кризових ситуацій відбувається внаслідок оцінки ними кризової ситуації в контексті значущості сфери освіти, майбутнього професійного та суспільного життя. У кризових ситуаціях в названий фактор входить цінність сімейної сфери, індивідуального творчого саморозвитку та отримання морального задоволення від подій, які мають місце у житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кордунова Н., Мудрак І., Дмитріюк Н. Особливості життєстійкості та адаптивності студентів у кризових ситуаціях. *PsychologicalProspectsJournal*, 2021. Вип. 38. С.96–109.
2. Кравчук С. Психологічні особливості життєстійкості студентів та їх ставлення до активної участі в політичному житті суспільства в умовах воєнного конфлікту. *Психологічні виміри, економіки, управління*. Львів. 2018. Т. 12. С. 27–38.

3. Маннапова К. Роль життєстійкості у подоланні складних життєвих ситуацій. *Теорія і практика сучасної психології*, 2019. Т. 2. С. 75–78.
4. Ребуха Л.З. Саморегуляція стресів у підлітковому віці. Матеріали XXII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії». *Збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький*, 2016. С. 229–232.
5. Титаренко Т. М. Потенціал подолання складних життєвих обставин. *Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. статей*, Київ. 2006. №13(16).

УДК 377.3.091.212-044.372

Білай Д. В.

*аспірант кафедри педагогічної майстерності
та менеджменту імені І.А. Зязюна,*

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Жданова-Неділько О. Г.

*доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогічної майстерності
та менеджменту імені І.А. Зязюна,*

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ПОЗИЦІЇ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Педагогічне середовище закладу професійної (професійно-технічної) освіти передбачає не тільки підготовку молоді до професійної діяльності в технологічному плані, а й сприяє її особистісному становленню, формуванню якостей, необхідних для подальшої успішної життєдіяльності. Це тим більш важливо, що учні професійних освітніх закладів – переважно особи юного віку, вчорашні школярі, які щойно почали отримувати більш широкий досвід суспільної взаємодії і потребують допомоги і підтримки як безпосередньо щодо адаптації в новому для них середовищі, так і в формуванні відповідних компетентностей, що знадобляться їм у подальшому житті.

Тож одним із завдань педагогічного колективу закладу професійної (професійно-технічної) освіти є сприяння тому, щоб соціальна адаптація учня не суперечила ключовим позитивним якостям його особистості, не означала підлаштування під вимоги іншої людини тільки тому, що остання бачиться більш сильною та впевненою в собі. Здатність підходити критично до чужих слів і дій, розуміння наслідків прийнятих рішень, уміння відстоювати власні